

A mindennapok tudománya 4.

Mit tud a számítógép?

Az ipar teljes automatizálása — tanultuk a politikai gazdaságtanban — egyik jellemzője a tudományos-technikai forradalomnak. Ezt nemcsak úgy kell elképzelnünk, hogy a korábban verejtékező munkás feladata csupán az lesz, hogy gombnyomással parancsolgasson gépeken. Az adminisztráció, a hosszadalmas számítások nagy részét is a tudós másinak végzik majd el — pillanatok alatt.

A számítástudomány misztifikálta a köztudatban — véli Muszka Dániel, a kibernetikai laboratórium műszaki vezetője. Panaszként mondta, mert ezek a téves elképzelések sok vállalatot visszatartanak attól, hogy felkérjék az egyetemet: bizonyos számításokat géppel végezzenek el. Már is jelentkeznek az ember és a gép konfliktusai: ha a munkát egy masina végzi el, rám nincs szükségem többé a vállalatnak. De nemcsak egy-egy ember munkájának mellőzéséről félnék, hanem attól is, hogy feleslegessé válnak az íróasztalok is: ki lehet dobálni őket, hiszen a hozzájuk kapcsolott munkaköröket egy gép tölti be.

Ez az aggodalom nem megalapozott, hiszen az embereket eddig sem szorították ki a gépek munkahelyükről, s ez a veszély ezután sem fenyeget. Gép soha nem tudja helyettesíteni az embert.

De mit is tud egy számítógép? Nagyon egyszerű aritmetikai és logikai feladatokat képes gyorsan megoldani. Ha bonyolultabb számításokat akarnak elvégezteni vele, a matematikusoknak előbb ilyen egyszerű feladatok sorára kell felbontaniuk. Az emberi agynak ezt a munkáját nevezik programozásnak, programnak pedig azt az utasításrendszert, amelyet a gép képes „felfogni” és végrehajtani.

Ismerkedjünk meg a szegedi kibernetikusok számítógépével.

Az öreg MINSZK 22 már túl van a hatodik évén. 1967-ben „született”, 1968-ban helyezték üzembe. Erkölcsei kopásban hároméves, a technikaiban öt éves kora óta „szüvvel”. 1972 január óta se éjjele, se nappala: egyfolytában dolgoznia kell.

A munkaadó első sorban az építőipar. Ezen belül pedig a DELEP a példakép. Úgy tűnik, a laboratórium munkatársai sikeresen terjesztették a városban a számítástechnikai kultúra eszméit, mert ez a vállalat önként kereste fel a tanszéket, hogy segítséget kérjen. Ők maguk látták be, hogy nem képesek a kor egyre növekvő követelményeinek eleget tenni. Csupán az volt a feltételük, hogy saját matematikusaik, önálló adat-előkészítő bázisuk és szervezőik legyenek. Az egyetemi matematikusoknak — noha el tudják látni a vállalati teendőket — egyéb elfoglaltságuk is van, ami figyelmet és időt igényel. A vállalati programozók viszont elegendő energiát és időt tudnak szentelni erre a munkára, és előnyt jelent az is, hogy ismerik a termelés sajátosságait. Az egyetemi kibernetikustól ez nem várható el feltétlenül. Az sem mindegy,

hogy az adatokat az egyetemen, vagy a vállalatnál rögzítik lyukszalagra, vagy lyuk-kártyára. A vállalat dolgozója tudja, mit fejtenek a számok, az esetleges tévedésekre könnyebben felfigyel, mint a külső dolgozó.

A számítástechnikai kultúra elterjesztése a minisztérium határozat egyik fontos célprogramja. A DELEP ebben is az egyetem segítő társának bizonyult. A vállalat láncreakciószerűen bevonta a Szegedi Tervező Vállalatot, az Építésgazdasági- és Szervezési Intézetet, a Szegedi Tervező Szövetkezetet és annak idején az ALÉP-et a számítógépek felhasználóinak sorába. Ugyanez történt a nagykereskedelmi vállalatok esetében. A RÖVIKÓT-ot követte a Vidia. A kedvező hangulatot, mint úttörők már megteremtették, talán öt nagykereskedelmi vállalat is a nyomdokba lép majd.

A laboratórium rengeteg számítást végez. Például a Tisza Bútoripari Vállalatnak a tervezésétől a mérlegkészítésig, s a hódmezővásárhelyi METRIPOND-nak is segítenek az adatfeldolgozásban.

A szegedi kibernetikai laboratóriumnak viszonylag kevés partnere van, a számítások 85 százalékát Budapestén végzik. Mégis akad Szegeden fővárosi munkaadó is. Az Országos Műszaki Könyvtár dokumentációs központja részére ugyanis csak az egyik szegedi matematikus tudta elkészíteni a megfelelő programrendszert.

Kérdés, hogy a nagyvállalatok, intézmények nem törekednek-e arra, hogy saját számítógépük legyen. Egyelőre sikerült leszűkíteni ezeket a szélsőséges, túlzottan lelkesedő elképzeléseket. Egy számítógép hihetetlen beruházással jár, s csak akkor szabad egyes intézményeknek üzemeltetésére vállalkozniuk, ha garantáltak

gazdaságosan tudják kihasználni. A SZÜV (Számítás-technikai és Ügyvitelszervező Vállalat) és a kibernetikai laboratórium hosszú ideig ki tudta elégíteni a város számítási igényeit. A két intézmény között nem dűl konkurrenciaharc. Az egyetem célja elsősorban a szakemberképzés. Itt többnyire a számítási igényes feladatokat végzik el a vállalatok részére. A SZÜV adatfeldolgozó munkát vállalt, ahol viszonylag kevés és egyszerű számítás szükséges.

Említettük, hogy a MINSZK 22 felett bizony elszállt az idő. Újabb, korszerűbb, tökéletesebb számítógépek állnak sorba már a világpiacra, munkára várva. Az egyetem kiszemelte az NDK gyártmányú, R-40-es felkészült már az útra, csak éppen nem tudják itt, Szegeden megfelelő „szállással” fogadni. A legutóbbi meg egyezs szerint a partner szeptemberben szállítja. De kérdés: addigra elkészül-e a gépterem? A válasz attól függ, hogy a DELEP épp olyan példás munkavállalónak bizonyul-e, mint amilyen munkaadó a számítástechnikában. A felajánlás, hogy október 11-re tétő lesz az R-40 feje fölött, reméljük, valóra válik, és ősszel már működik a 100 millió forintot érő gép.

S, hogy a számítógép-technika mennyit fejlődött az utóbbi hat év alatt, önmagában az a tény is bizonyítja, hogy míg a „MINSZK 22” 6 ezer, az utód 360 ezer művelet elvégzésére alkalmas másodpercenként.

Ez a gép sokat lendít a kibernetika hazai és szegedi fejlődésében. A tervek szerint ugyanis lehetővé válik, hogy egy 20 millió forint értékű készüléket a DELEP-nél üzemeltessenek, amelyet vezetékek kötnének össze a központtal. Ez pedig már központi. Ez pedig már központi. Ez pedig már központi. Ez pedig már központi.

Chikán Ágnes

Megtanultam nevetni

— Parókában, maszkban játszom huszonhárom esztendeje. Filmen, televízióban nem szerepelek. Engem napközben nem ismernek fel az emberek az utcán.

Pápay Erzsébet — Erzsébet királynő „magyar hangjával” beszélgetek.

A színésznő és a hajdani nagy királynő találkozása már-már bizarrnak is nevezhető. Pápay Erzsébet 1970—72. között százötvenszer játszotta Erzsébet királynő szerepét Schiller Stuart Mária című drámájában, a fővárosi Katona József Színházban. 1972 decemberétől kezdődően, három hónapon keresztül, a televízióban most bemutatott Erzsébet királynő sorozat szinkronfelvételeit készítette. 1973 tavaszán ugyancsak ő szinkronizálta a Stuart Mária életéről készített színes, angol filmen Erzsébet szerepét. (A filmet előbb mutatták be a filmszínházak a televízió sorozatánál.)

Három írói megformálás, három Erzsébet királynő. Milyen feladatot jelentett ez a színész számára?

— Nagy segítségemre volt a kitűnő színésznő, Glenda Jackson, aki Erzsébet királynő szerepét játszotta a filmen is, a televízió sorozatban is. Az ő szerepfelfogása hasonló volt ahhoz az elképzeléshez, ahogyan én színpadon megformáltam Erzsébet alakját. Kemény, rendkívül racionálisan gondolkodó királynőt játszottunk mindketten. Eppen ezért nem okozott nehézséget a szinkronizálás. Ő annyira átélte szerepét, hogy nem lehetett át nem venni izzását. Élmény volt őt magyarul tolmácsolni.

Személy szerint Erzsébetnek milyen tulajdonságai imponáltak legjobban?

— Az okossága. Rendkívüli műveltsége. Még a hiúsága is imponáló. Arra volt hiú, hogy kitűnően ír, olvas latinul. A jelleméből adódóan, azt hiszem érthető, hogy valójában miért nem ment férjhez. Tudta, hogy uralkodni csak egyedül lehet. Az erejéért nagyon irigylem.

Akarva-akaratlanul, többszörösen át kellett élni

a királynő érzéseit, gondolatait. Milyen tanulsággal szolgált ez a találkozás a színész, a nő számára?

— Önállóságra ma is szükség van egy nőnek, ha érvényesülni akar. Es lemondásra. Ez az, amit nagyon kevés nő mert vállalni. A múltban is, ma is. Úgy érzem, ez az egyik magyarázata annak a hihetetlen tisztelőnek, amellyel ezt a történelmi alakot övezik. Engem már a színpadi szerep megformálásakor is Erzsébet gyengesége izgatott. Tizen-nyolc évig nem írta alá Stuart Mária halálós ítéletét. Miért? Ha csakugyan olyan kegyetlen és véres kezű lett volna, mint sokan állították, húzta volna az időt ilyen sokáig? — Életéből legfőbb tanulság számomra, miként győzheti le az akarat a gyengeséget.

Hogyan folytak a szinkronfelvételek?

— Minden rész előtt be mentem a vetítőbe és egyszer végignézettem a filmet. Abban, hogy a felvételek így sikerültek, igen jelentős szerepe van Csákány Mártnak, a rendezőnek és Császár Miklós hangmérnöknek. A három hónap alatt, amíg dolgoztunk, olyan nagyszerű alkotói légkört teremtettek, amelyre mindig örömmel gondolok vissza.

Mi okozott problémát a felvételek során?

— A nevetés. Sohasem tudtam hangosan nevetni színpadon. Erzsébet — Glenda Jackson pedig, különösen a

sorozat első filmjeiben, soha nevet. Valahányszor egy „nevetős tekerés” következett, gyomromba görcs állt a felelemtől, sokszor már ott tartottam, hogy visszaadom a szerepet: ezt nem tudom megoldani. Voltak kollégáim, akik előnevettek, csiklandozni is próbáltak...

Meglepő, amit mond. A kitűnő szinkron egyik érdekessége, értéke éppen a királynő karakteres, nagyon eredeti nevetése volt.

Főiskolás korom óta felek a nevetéstől. Akkor minden este színházban ültünk. Osztálytársaim azzal szórakoztak, hogy bennfentességüket bizonyítandó, hangosan nevettek, amikor a nézőtérre csend volt. Ezt nagyon szégyelltem. A későbbi években, ha nevetni kellett színpadon, mindig zavarba jöttem. Többek között ezért is nagyon hálás vagyok Erzsébetnek: megtanultam nevetni.

Mit köszönhet még Pápay Erzsébet — Erzsébetnek?

— Huszonhárom éve játszom a Nemzeti Színházban. Ez a hatrészes televízió sorozat nagyobb népszerűséget jelent bármilyen színpadi sikernél. A hangról felismernek az emberek. Újságírók gratulálnak a szinkronhoz. És ami csak ritkán fordul elő: kollégák is.

Szeretné eljátszani Bruckner kitűnő színművének címszerepét, az Angliai Erzsébetet?

— Leghőbb vágyam!

L. I.

Tőserdei lovastúrák

Hódít a lovassport, állandóan foglalt Kecskemét új létesítménye: a lovarda. A Kecskemét-szikrai Állami Gazdaság és a kiskunfélegyházi Egyesült Lenin Termelőszövetkezet közös vállalkozásával létrehozott lovás iskolában egymást váltják a lovagolni tanulók. A rendszeres látogatókon

kívül mind több az alkalmi vendég, aki kiránduláshoz veszi igénybe a hátszobát. A Kecskemét-szikrai Állami Gazdaság és a kiskunfélegyházi Egyesült Lenin Termelőszövetkezet közös vállalkozásával létrehozott lovás iskolában egymást váltják a lovagolni tanulók. A rendszeres látogatókon

Tóth Béla:

SZEVEDI REGÉLŐ

Újságok, korok, események

4. A római kor Acta Diurnái szerkezetükben némi rokonságot mutatnak a mostani hírlapokkal. Egy-egy lapon több hírt is közöltek, nyilvános büntetésekről, jutalmakról, diadalmakokról, császárokkal történt jeles eseményekről.

A középkor hírlapjelleget ismereteit a velencei Signoria, az olasz városállamok hatósága gyűjtötte, terjesztette. E módon a kalmárkodó nemesség minden érdekelt területéről biztos értesítéseket szerezhetett. Eleinte csak piaci árakat közölt, és a kereskedelmi utak járhatóságát. Később az egyes államok belső életét, az események felsorolását, az egyes országok uralkodóinak személyes viszonyait is közlőtték.

De a hírlap szerepkörét így sem töltötte be, mivel csak alkalmanként jelent meg, az események pusztán ismertetésére szorítkozott, megjegyzést, ítéletet, elmélkedést nem fűzött az információkhoz. A lap előállítása anyagi áldozatokkal járt akkor is. A közönség gazeta-pénz lefizetése ellenében olvashatta a kézzel írt újságot. Állítólag innét következik a világnevelésben a mai napig közkezen forgó gazeta elnevezés.

Amikor Gutenberg világraszóló találmánya, a mozgatható betűkkel működő nyomda megindul, óriási események rázzák az emberiséget. Kolumbusz felfedezte Amerikát, a Balkán félszigeten feltűnik a török hatalom réme, ami elsősorban Magyarországot fenyegeti közvetlenül.

A német zeitungok és az olasz gazeták sietnek is tudósítani Európa népeit a világeseményekről,

A mai értelemben vett első hírlap 1609-ben indult Strassburban, Zeitung címen. Azután 1615-ben a Frankfurter Zeitung.

Hazánkban a Rákóczi-felkelés teremt meg latin nyelvű Mercurius Hungaricus, majd Mercurius Veridicus címen a hírlapirodalom őst, azzal a céllal, hogy a bécsi udvar propagandájával szemben megfelelő ellenpropagandát teremtsen az európai udvarok köreiben.

Az első magyar nyelvű hírlapunkat 1780-ban Ráth Mátyás Pozsonyban indította meg, Magyar Hírmondó néven. A lap címe és szerkesztőségének helye gyakran változott: Bétsi Magyar Kurir,

A RÓMAI CSÁSZÁRSÁG AP. KIRÁLYI FELSÉG-NEK KEGYELMES ENGEDÉLMÉVEL.

Indította: BÉTSI B. Szarvadás 21. Januárjában 1789.

vagy Bétsi Kurir névre. Találunk benne tájékoztató információkat is.

Az idő tájt, kicsit naívnál jámbor tudósító működött Szegeden, mert a mondott hírlapban ilyenek az első közlemények:

Szeged, 1789. januárjában.

Szeged: „A Tisza jege még keményen áll vala ezen hónapnak 15-dikén; de a maga környékében fekvő Helységekben nem kevés kárt okozva az Ár-víz. — Abban az időben, midőn Zemlinben egy tolyás 10 s 12 krajtzáron vala, mi nálunk Szegeden 2 krajtzáron lehetett venni,

Legyen vendégünk!

Minden hétfőn délután 5-től este 9-ig

zenés-táncos délutánon

— 25 évtől —

a Magányosok Klubjában

Szeged, Vörösmarty u. 7.

TISZAVIDEKI UJSÁG.

Politikai tartalmú, hetenként kétszer, szerdán és pénteken megjelenő lap volt. Foglalkozott a haditudósítástól az apróhirdetésig, mindenféle hasznos ismerettel.

(Folytatjuk.)